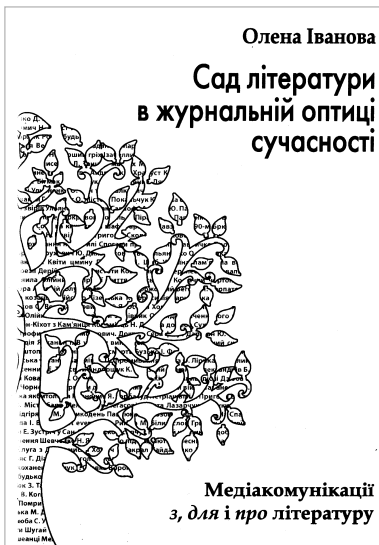

ІВАНОВА О. САД ЛІТЕРАТУРИ В ЖУРНАЛЬНІЙ ОПТИЦІ СУЧАСНОСТІ : МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ З, ДЛЯ І ПРО ЛІТЕРАТУРУ : монографія / Олена Іванова. — Одеса : Астропринт, 2009. — 368 с.

Вочевидь, про літературу (як про справжню й потрібну, так, зрештою, і про надуманий непотріб) не можна писати без участі серця — холодно, індиферентно, відсторонено. Навіть якщо це наукове дослідження, тобто результат розумових дій, інтелектуальних зусиль, і навіть більше: якщо це дослідження має втілитися у докторську дисертацію з усією її формальною (і, ніде правди діти, формалізованою) атрибутикою. Бо роль літератури в житті суспільства — непорівняно вища, аніж уявляє обмежений силлогістикою розум і його зосереджений на прагматичній доцільності носій. Поезія, стверджував великий Потебня, «винагороджує за недосконалість наукової думки й задовольняє вроджену людині потребу бачити всюди цілісне і досконале» (Потебня О. О. Естетика і поетика слова. — К.: Мистецтво, 1985. — С. 59). І спростування цьому досі не надходило...

«Сад...» Олени Іванової — це стихія, схоплена і оправлена в рамку наукового твору. Але! — твору людини небайдужої, зацікавленої, та й просто залюбленої у те, що вона робить. Від загального образу літератури-саду, детально обґрунтованого як самодостатній повноелементний об'єкт дослідження (сад — жива система, що має різні періоди розвитку і згасання, сад — результат творчої діяльності, що потребує постійного плекання, сад — комплекс різновікових та різновисоких рослин, чий горизонтальні та вертикальні вектори є ознаками внутрішніх зв'язків та духовної орієнтації і т. д.) до окремих відточених, просто-таки афористичних фраз ([Сад] «є зоною духовних проявів» с. 13; «Текст не витримує самотності...», с. 106, або «Мета творчості —

саморозвиток, жодної мети поза цим», с 150) — усе свідчить насамперед про глибинне чуттєве, емоційне проникнення у досліджуваний матеріал, що, своєю чергою, дає поштовх його інтелектуальному осмисленню, виведенню зі сфери індивідуальних осяянь та непевних здогадок у сферу аргументованих оцінок та суспільного усвідомлення.

Однозначно не нова ідея інтерпретувати «щось» як сад (у контексті тематики рецензованої монографії передовсім пригадується «Сад поетичний» Митрофана Довгалевського, з його «огорожами» та «квітами») у Олени Іванової — дослідниці нової генерації, що вільно оперує величезним масивом переважно добре написаних джерел (свідомо не називаю написаних «недобре» — згаданих чи процитованих авторкою із суто ритуальних міркувань: негативна згадка — теж реклама!) та досконало володіє новітнім інструментарієм, -знаходить абсолютно новаторське втілення: її підхід до літератури та рецепції літератури через посередництво мас-медіа, сформований сучасним соціально-комунікативним середовищем, демонструє появу нових можливостей оцінювання літературних творів саме як елементів цього середовища — на підставі елімінації хоч і важливих, але суб'єктивних чинників (не випадкова назва одного з підрозділів монографії — «Рациональний погляд на літературно-естетичну діяльність», з ключовим словом «раціональний»!).

Іншими словами авторка — чи не першою серед «близькоспоріднених» українських дослідників останнього десятиліття — встановлює чіткі й прозорі (є ще хороше, та, на жаль, невизначно перекладуване українською російське слово «внятные») стосунки, в яких перебувають літературознавство (чи, вужче, літературна критика) і соціально-комунікаційні теорії, коли в епіцентрі їхнього спільного інтересу опиняється твір літератури або ж література у цілому: «Особливості інтерпретації літератури як окремого соціокультурного простору визначає той образ літератури, що формує, репрезентує та просуває до своїх читачів літературно-мистецька періодика» (с. 203).

Звісно, можна дивуватися, як ця до геніальності проста ідея — «упорядкування простору літератури» з допомогою «журнальної оптики», що виробляє «орієнтири для програмності й настановчої дії» (цитую назви підрозділів монографії) — ніким досі не лише не була розроблена, а й навіть не виголошена. Та, напевно, як і в багатьох інших випадках, тут спрацьовує чинник людської особистості: Олена Іванова, з її ґрунтовною «базовою» освітою («теорія літератури») та сильною

вмотивованістю до наукової праці на «полі», чи, за універсальною термінологією самої ж авторки, в «саду» соціальних комунікацій у сегменті (на «алеї»?) журналістики — саме таке сполучення дає результат, який так давно хотілося (бо потрібно було) одержати. Не перекази рецензованих творів, не суб'єктивні інтерпретації, часто дивовіжні для самих «проінтерпретованих» авторів (які б і не здогадалися, про що і як вони написали, якби критик не пояснив), не хвалебні оди/нищівні філіппіки (залежно від наповненості особистих та ієрархічних ділових стосунків) «товарищів по цеху» — тобто те, що формує спотворений образ літературного процесу та малює ідеалізовані портрети його учасників, — а внутрішній зміст типологічно різних «культурних зразків» — ось що, у концепції О. Іванової, має «вилушуватися» з-під текстуального покриву видання (публікації) і, під прицілом журнальної оптики, із застосуванням запропонованої авторкою методики, набувати чітких обрисів та одержувати чіткі характеристики.

До речі, ця чіткість (загалом, і на жаль, мало притаманна критично-гуманітарним дискурсам) — як протипага суб'єктивно-смаковим міркуванням традиційної «критики» — зближує «систему оцінок літератури», за О. Івановою, з давно запровадженою (але, на жаль, часто відкидуваною новітніми непрофесійними видавцями) методикою редакторського аналізу, чие застосування дозволяє — за визначеною схемою та відпрацьованим комплексом критеріїв — ефективно і, головне, об'єктивно оцінити придатність авторського матеріалу до публікації.

Про можливість використання виголошених О. Івановою загальних концепцій та розроблених нею методів в оцінках інших медіасуб'єктів сама авторка висловлюється цілком визначено: її методика «може бути використана для подальшого вивчення даної тематики з розширенням хронологічних чи географічних рамок, концептуальні ідеї — будуть корисними для наукової розробки суміжної проблематики у царині соціальних комунікацій... а зібрані й прокоментовані дані дослідження — можуть стати внеском у формування бази інформаційних моделей сучасного інформаційного простору України» (с. 332). Без перебільшення, і про власне монографію Олени Іванової можна говорити як про своєрідну модель, «культурний взірєць», який, безумовно, ще будуть оцінювати, але ще більше — наслідувати...

Надія Зелінська